

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

الحاج داکتر امین الدین «سعیدی- سعید افغانی»

۲۷ مارچ ۲۰۱۶

گدائی در مسجد مکروه است!

گدا را در لسان «عربی شحاذ، متسول» گفته و در زبان انگلیسی آن را (beggar, fakir, mendicant, needy,) می گویند. این نام به شخص فقیر، بینوا و ناداری اطلاق می شود که از خود معاش و عاید دیگری ندارد و معیشت خود را به صورت نوامدار و یا منقطع به حساب رایگان از دیگران با خواست و تضرع کسب می کند. گدائی صفت است که آن را در عربی مسئلت گویند که به معنای (سؤال کردن و خواستن) است که این اصطلاح یک مفهوم منفی دارد.

همچنان گدا به کسی گفته می شود که از دیگران چیزی مانند پول، نان و یا هم لباس می طلبد که این خواست یا به اثر ضرورت و حالت غیر استثنائی خارج از توان سؤال گر و یا هم مانند عادت و کسب آسان مال و فریب به کار برده می شود.

در عصر امروز می توان «گدایان» را به گدا های مسلکی و گدا های مجبور و به گدا های سازمان یافته و انفرادی تقسیم کرد.

چنانچه در بالا به نحوی افاده کردیم که حتمی نیست که گدا نادر باشد. هستند گدا هائی که عادت کرده اند و یا گدا هائی که معیشت دیگر هم دارند اما باز هم گدائی می کنند.

در برخی از ادیان غیر ابراهیمی از جمله گروهی از رهبران دینی بودائی، گدائی را نوعی از عبادت تلقی نموده و ظرف ۲۴ ساعت مانند یک عبادت به گدائی در محل عام می پردازند.

« گدائی » در اصطلاح همان طلب نمودن، آروز کردن و خواستن و یا هم مسئلت چیزی از کسی و طلب کردن چیزی بدون عوض. گدای در فهم شریعت، در صورت عدم احتیاج شدیداً حرام می باشد.

در حدیثی آمده است: « عَنْ حَمْرَةَ بِنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَزَالُ الْمَسْأَلَةُ بِأَحَدِكُمْ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ وَلاَ يَسْأَلُ فِي وَجْهِهِ مَرْعَةَ لَحْمٍ » از حمزه بن عبدالله از پدرش روایت است که پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: یکی از شما همواره به سؤالگری ادامه می دهد، تا آن که با الله در حالتی روبه رو می شود که در چهره اش یک قطعه گوشت هم وجود ندارد. (به روایت صحیح مسلم) مطلب حدیث اینست که چنین شخصی روز قیامت به حالت بسیار زیبون و ذلت آمیز نزد الله می آید که هیچ گونه قدر و قیمتی ندارد.

مسلم است که گدائی به شکل حرفه ئی منافی عزت و کرامت انسانی بوده از بین برنده مروت و شهامت انسان گردیده می تواند.

برخی از علماء بدین عقیده اند که گدائی حتی، روحیه جهاد و اجتهاد را از بین می برد و انسان را از سعی و کوشش در طلب رزق از طریق حلال بازمی دارد و او را به خوردن مال حرام عادت می دهد.

دین مقدس اسلام براساس عزت و کرامت و عمل نیک و مروت و خوردن آنچه حلال بوده استوار است. مسلمان باید برای کسب رزق حلال سعی نماید، از حق مشروع خود در دنیا استفاده کند، کاری که انجام می دهد به خوبی و اخلاق به پیش ببرد برای خود و دیگران سبب منفعت گردد، با برادر مسلمان خود، مردم و جامعه ای که در آن حیات به سر می برد، متعاون و همکار باشد.

در حدیثی که از حضرت عبیدالله بن عدی بن خیار (رض) روایت گردیده، آمده است: «أخبرني رجلان أنهما أتيا النبي صلى الله عليه وسلم في حجة الوداع وهو يقسم الصدقة فسألاه منها فرفع فينا البصر وخفضه فرأنا جلدین فقال إن شئتما أعطيتكما ولا حظ فيها لغني ولا لقوى مكتسب». (فقه سنه سيد سابق صفحه ۳۳۹ جلد ۱) ترجمه: دو شخص به من خبر دادند که آنها نزد رسول الله صلی علیه وسلم در حجة الوداع آمدند، در حالی که رسول الله صلی علیه وسلم، مال صدقه را توزیع می کرد، آنها از پیامبر اسلام از مال صدقه سؤال کردند، پیامبر اسلام به دقت از پایان تا بالا ایشان را نگریست و فرمود: اگر می خواهید به شما می دهم؛ ولی در مال صدقه (زکات) حصه ای برای شخص ثروت مند و توانمندکار وجود ندارد. همچنان از حضرت ثوبان (رض) روایت است که پیامبر صلی علیه وسلم فرمود: «من كفل لی أن لا يسأل الناس شيئاً اتكفل له الجنة». (الخطيب، شيخ ولي الدين ابو عبدالله محمد بن عبدالله مشكات المصابيح صفحه ۱۶۳) کسی که به من تضمین بدهد تا از مردم چیزی نخواهد (سؤال و گدائی نکند) من به وی بهشت را ضمانت می کنم. و در حدیث مفصل ابی عبدالرحمن عوف بن مالک اشجعی (رض) آمده است که پیامبر بزرگوار اسلام محمد مصطفی صلی علیه وسلم وقتی که از صحابه کرام بیعت می گرفت در جمله چیزی که ایشان بیعت می کردند این هم بود که «ولا تسألوا الناس شيئاً» (نووی، یحیی بن شرف ریاض الصالحین صفحه ۲۵۴) این که از مردم چیزی نخواهید (سؤال و گدائی نکنید) بود. حضرت عبدالله بن مسعود از پیامبر صلی علیه وسلم، روایت می کند که فرموده است: «من أصابته فاقة فأنزلها بالناس لم تسد فاقته» (مشكات المصابيح صفحه ۱۶۳) آن که دچار تنگدستی شود و آن را به مردم پیش کند (سؤال و گدائی کردن) حاجتش هرگز رفع نخواهد شد.

از مجموع روایات و احادیث نبوی که در فوق تذکر یافت، با تمام وضاحت در یافتیم که گدائی و سؤال کردن بدون حاجت و ضرورت شدیداً حرام بوده و شخصیت مسلمان را سزاوار نیست که به آن دست بزند.

آنچه در مستندات شرعی گذشته از حرمت مطلق گدائی و سؤالگری تذکر رفت، اصل است به این معنی که گدائی خواری، ذلت، حقارت و تنبلی را به میان می آورد و روحیه، بذل مساعی و مجاهدت را از انسان می گیرد و این همه خصلت هائی اند که در شأن مسلمان نمی زیید و بر مسلمان است که دست بالا داشته باشد و دیگران را یاری رساند. اما چنانچه تذکر دادیم که سؤال کردن در حالات استثنائی و ضرورت شدید جهت به دست آوردن اهداف عالی و سد نیازمندی، در چند صورت به خصوص سؤال و گدائی جایز است؛ در مورد حدیثی از پیامبر صلی علیه وسلم را تذکر می دهیم؛ از حضرت ابوبشر قبیصه بن مخارق (رض) روایت است که فرمود: من باری را بر دوش داشتم و خدمت رسول الله آمد، تا در مورد از ایشان چیزی بطلبم، آن حضرت صلی علیه وسلم فرمود: اینجا باش تا صدقه ای به ما برسد و چیزی از آن برایت بدهم و سپس فرمود: «يا قبيصة! إن المسألة لا تحل إلا لأحد ثلاثة رجل تحمل حمالة فحلل له المسألة حتى يصيبها ثم يمسه ورجل أصابته جائحة اجتاحت ماله فحلل له المسألة حتى يصيب قواماً من

عیش (أو قال سدادا من عيش) ورجل أصابته فاقة حتى يقوم ثلاثة من ذوى الحجا من قومه لقد أصابت فلانا فاقة فحلت له المسألة حتى يصيب قواما من عيش (أو قال سدادا من عيش) فما سواهن من المسألة ياقبيصة سحنا يأكلها صاحبها سحنا». (مشكات المصابيح صفحه ۱۶۲) ای قبیصه هما ناسؤال گری جواز ندارد، مگر برای یکی از بعضی.

اما گدائی و سؤال کردن در مسجد:

تعداد کثیری از فقهای اسلام در جنب این که گدائی بدون ضرورت را کسر شان شخص مسلمان دانسته با تمام قوت فرموده اند که: گدائی کردن در داخل مسجد **مکروه** می باشد. علماء نه تنها گدائی را در مسجد **مکروه** می دانند، بلکه **صدقه دادن به گدا را نیز مکروه می پندارند**. طوری که در کتاب «کشاف القناع» آمده است: «گدائی کردن در مسجد مکروه است، و همچنین صدقه دادن به گدا نیز مکروه است، زیرا (صدقه دادن به گدائی که طلب می کند) خود یاری رسانیدن به عملی مکروه است».

و حتی برخی از فقها، گدائی در مسجد را در حکم حرام قرار داده اند، و دادن صدقه برای گدا در داخل مسجد را **مکروه می دانند** از جمله در کتاب: «رد المحتار علی الدر المختار» در فقه حنفی آمده: «و گدائی کردن در داخل مسجد حرام است و دادن صدقه به گدا نیز مطلقاً مکروه است».

هكذا در کتاب «مواهب الجلیل» از ابن عبد الحکم نقل شده که او گفته: «هرکس در داخل مسجد گدائی کرد به او چیزی مده و حتی دیگران را نیز امر کن که وی را (از دادن صدقه) محروم کنند».

و حتی از شیخ ابی عبد الله محمد بن عمران نقل شده که او بسیار بر گدا(آنها) که در مسجد گدائی می کردند) شدت می گرفت و حتی امر می کرد که آنها را از مسجد بیرون کنند و به زندان بیندازند.

دانشمند شهیر استاد سید سابق رحمة الله در کتاب «فقه النسبة» خود آورده: «شیخ الاسلام ابن تیمیه گفته است: اصولاً گدائی در مسجد و غیر آن حرام است مگر این که از روی ضرورت و ناچارى باشد، در اینصورت اگر از روی احتیاج و نیاز باشد و در مسجد با گدائی کردن خود کسی را نیازارد و مزاحم مردم نشود و در آنچه که می گوید دروغ نگوید و آنچنان صدای خود را بلند و آشکار نکند که مردم را بیازارد و مانع شنیدن خطبه خطیب و شنیدن علم طالبان دانش نشود، اشکال ندارد».

لذا از مجموعه اقوال فقهای اسلام چنین برمی آید که گدائی کردن در داخل مساجد کراهیت شدیدی دارد و همچنین دادن صدقه به گداهائی که طلب صدقه می کنند نیز مکروه است.

ولی یک نکته را نباید فراموش کرد:

احکام فوق برای گدائی بود که خود داخل مسجد شده و از نماگزاران آنجا طلب صدقه می کند و از آنها می خواهد به او کمک و صدقه بدهند، اما اگر احیاناً شخص نیازمند و محتاجی در داخل مسجد حضور داشت و او خود شخصاً گدائی نکرد (یعنی از دیگران طلب صدقه نکند) در اینصورت جایز است که شخصی از باب صدقه به آن فرد نیازمند که گدائی نمی کند صدقه بدهد و همچنین برای امام مسجد یا فرد دیگری جایز است که از دیگران تقاضا کند که هرکس بر حسب توانائیش به آن فرد نیازمند صدقه و کمکی کند، چنانچه در کتاب «کشاف القناع» آمده: «صدقه دادن به کسی که گدائی نمی کند (در داخل مسجد) مکروه نیست، و بر خطیب هم مکروه نیست که از دیگران بخواهد به او صدقه بدهند». چنانچه ثابت شده است که پیامبر صلی الله علیه وسلم دیگران را به دادن صدقه در ماجرای «مضرئین» تشویق کرده است که در صحیح مسلم روایت شده است.

بنابر این کسی که در داخل مسجد گدائی کند اگر نگوئیم مرتکب حرام شده حداقل آن اینست که عملی مکروه را انجام داده است و مسلمانان باید وی را از این عمل مکروه آگاه کنند و به او گوشزد نمایند که **مسجد محل گدائی کردن نیست**، ولی نباید برای دفع این عمل مکروه از خشونت و نامهربانی استفاده کرد، بلکه شایسته است که گدا را دعوت به ادای نماز کرده، با آرامش به او گفته شود که پس از اتمام نماز و در بیرون از مسجد اگر کسی خواست به تو کمک خواهد نمود تا او نیز قانع شود.

گدایان مسلکی و عادتی قابل کمک نیستند:

در حدیثی متبرکه آمده است: «عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكْتُرًا فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرًا فَلْيَسْتَقْبَلْ أَوْ لِيَسْتَكْتِرْ» (از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که او گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: هر که به غرض آن که بر مال خویش بیفزاید از مردم مالهایشان را سؤال کند، آتش پاره ای را سؤال می کند، پس از آن بکاهد، و یا برآن بیفزاید).

و چون محبت جمع سرمایه، در نهاد و فطرت انسان جای دارد، چنانچه الله تعالی در سوره الفجر آیت ۲۰ می فرماید: «و تحبون المال حبا جما» ترجمه: و اموال و دارائی را بسیار دوست می دارید). و در سوره عادیات آیت ۸ می فرماید: «و إنه لحب الخیر لشدید» (و علاقه شدید به دارائی و اموال دارد).

بناءً اگر کسی علم داشته باشد که گدا پول یا کمک دریافتی را در راه شر به مصرف می رساند، حکم شرعی همین است که نباید به همچو اشخاص کمک و مساعدت و خیرات تأدیه گردد. زیرا این امر مساعدت در امر شر به حساب می آید طوری که قرآن عظیم الشان (در آیه ۲ سوره مائده) میفرماید: «لَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ» یعنی: (هرگز در راه گناه و تعدی همکاری ننمائید!

ولی اگر غیر این باشد و یا این که نمی دانید برای چه چیزی می خواهند، باید در حد توان با ایشان کمک صورت گیرد زیرا الله تعالی می فرماید: «وَأَمَّا السَّائِلُ فَلَا تَنْهَرْ» (سوره ضحی ۱۰) یعنی: و سؤالکننده (گدا) را از خود مران. همچنین در حدیث صحیحی از پیامبر صلی الله علیه وسلم روایت گردیده است:

«عن أبي هريرة عن النبي صلى الله عليه وسلم قال: قال رجل: لأتصدقن بصدقة، فخرج بصدقتها فوضعها في يد سارق، فأصبحوا يتحدثون تصدق على سارق فقال: اللهم لك الحمد على سارق، لأتصدقن بصدقة، فخرج بصدقتها فوضعها في يد زانية فأصبحوا يتحدثون تصدق الليلة على زانية، فقال: اللهم لك الحمد على زانية، فقال: لأتصدقن بصدقة، فخرج بصدقتها فوضعها في يد غني، فأصبحوا يتحدثون تصدق على غني، فقال: اللهم لك الحمد على سارق و على زانية و على غني، فأنتي فقيل له: أما صدقتك على سارق: فلعله أن يستعف عن سرقتك، وأما الزانية: فلعلمها أن تستعف عن زناها، وأما الغني فلعلمه يعتبر، فينفق مما أعطاه الله». (بخاری: ۱۴۲۱) و مسلم

یعنی: ابوهریره رضی الله عنه نقل می کند که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «شخصی گفت: (امروز) صدقه ای خواهم داد. سپس، صدقه اش را برداشته و بیرون رفت و (بدون این که بداند) آن را به دزدی داد. صبح روز بعد آمد، مردم گفتند: به دزدی صدقه داده شده است. مرد صدقه دهنده، شکر خدا را به جای آورد و (تصمیم گرفت که دوباره، صدقه دهد) و گفت صدقه ای (دیگر) خواهم داد. سپس، صدقه اش را برداشته و بیرون رفت و (بدون این که بداند) آن را به فاحشه ای داد. مردم گفتند: (امروز) به فاحشه ای صدقه داده شده است. مرد صدقه دهنده گفت: خدایا! تو را سپاس می گویم. صدقه ام به دست فاحشه ای افتاد و (تصمیم گرفت بار دیگر، صدقه دهد) و گفت: صدقه ای (دیگر) خواهم داد. صدقه اش را برداشت و این بار، صدقه اش را (بدون این که بداند) به ثروتمندی داد. روز بعد، مردم گفتند:

به ثروتمندی صدقه داده شده است. آن شخص، گفت: خداوندا! از این که به سارق و فاحشه و ثروتمند، صدقه داده ام، شکر تو را به جای می آورم. سرانجام، شخصی را (خواب دید) که نزد او آمد و گفت: (اما در مورد صدقه ای که به سارق دادی) امید است صدقه ات به دزد، باعث دست برداشتن او، از دزدی بشود. (و در مورد فاحشه): امید است صدقه ات به زن فاحشه نیز باعث پاکدامنی او گردد و اما در مورد صدقه ای که به ثروتمند داده ای، امید است (که صدقه ات) باعث عبرت او شود و در راه خدا، انفاق کند».

بنابراین مادامی که شخص گدا مجهول باشد، دادن صدقه به وی مقبول است، حتی اگر بعداً معلوم شود که آن شخص مستحق صدقه نبوده است، زیرا ثواب صدقه دهنده ثابت است، مگر این که یقین حاصل کند که شخص سائل آن صدقه را در راه شر به کار می گیرد، در اینصورت نباید به او کمکی بکند؟ اما در مبحث این که کشور و حاکمیت به گدائی می پردازد و آن هم به صورت دوامدار و مزمن و پول گدائی شده به نام ملت را عمداً و یا به اثر بی کفایتی حیف و میل کند مبحثی است جدی که با پیگرد الهی و ملت همراه خواهد بود و است. ان بطش ربک لشدید.

این مبحث نیز بحثی است ضروری با ابعاد وسیع و عریضی که در فرصت جداگانه نیز به آن خواهیم پرداخت.

والله اعلم بالصواب

تتبع ونگارش :

الحاج داکتر امین الدین «سعیدی- سعید افغانی»

مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیک افغان و مسؤل مرکز فرهنگی د حق لاره- جرمنی